

Aan de leden van de Gemeenteraad Rheden
T.a.v. de heer/mevrouw

datum 23 juni 2023	zaaknummer	uw brief/kenmerk
behandeld door D. Kuijman M. van den Bosch	doorkiesnummer	bijlage(n)
onderwerp De brug tussen bijstand en werk: op weg naar waarderende participatie		

Beste raadsleden,

In deze raadsbrief informeren wij u over de uitvoering van de motie "De brug tussen bijstand en werk: op weg naar waarderende participatie", aangenomen op 8 november 2022. In deze motie roept u het College op:

- Om te onderzoeken wat de huidige mogelijkheden zijn om inkomen uit werk naast een bijstandsuitkering vrij te stellen (dus het inkomen te laten behouden door de bijstandsgerechtigde) en welke mogelijkheden er zijn voor uitbreiding van de huidige regelingen van de gemeente;
- Om op basis van dit onderzoek met een voorstel te komen om de mogelijkheden van bijverdienen naast de bijstand te vergroten;
- De raad mee te nemen in de mogelijkheden van het arbeidspotentieel van het bijstandsbestand;
- Ten einde een brug te slaan tussen uitkering en participatie of regulier werk;
- De raad bij de kadernota 2024 te informeren

Graag schetsen we eerst de uitkomsten van ons onderzoek: landelijke kennis en kennis vanuit Rheden. Vervolgens schetsen we de wettelijke mogelijkheden, om daarna te komen tot een voorstel dat het College u adviseert. Ook hebben we een alternatief voorstel uitgewerkt en we sluiten af met een overzicht van het arbeidspotentieel van inwoners in de bijstand.

Voor het verruimen van mogelijkheden tot bijverdienen in de bijstand hebben we hoe dan ook budget nodig, dit kan niet vanuit de huidige budgetten.

Inleiding

Uit het onderzoek dat portefeuillehouder Gea Hofstede, naar aanleiding van uw motie, heeft uitgevoerd naar de effecten en mogelijkheden van bijverdienen naast de bijstand, hebben wij de volgende constatering gedaan:

- In de periode 2017 tot 2020 heeft er in de gemeenten Utrecht, Wageningen, Tilburg, Groningen, Nijmegen en Deventer een experiment Participatiewet plaatsgevonden. In dit experiment is er gekeken of het extra vrijlaten van (parttime) inkomen een positief effect heeft op parttime werken en/of uitstroom van inwoners uit de bijstand. In 2021 is er een vervolgonderzoek geweest op deze data. Het vervolgonderzoek kijkt zowel naar de effecten tijdens het experiment als ook naar de effecten na stopzetting van het experiment. Uit dit onderzoek is gebleken dat extra vrijlating van inkomen (zowel qua hoogte als qua duur) in Utrecht een positief effect heeft op het krijgen van deeltijdbanen van 12 uur of meer. In andere gemeenten was dit effect niet (significant) te zien. In

Wageningen bleek dat door deze vrijlating er significant minder mensen van deeltijdbanen doorstroomden naar voltijdbanen (uitstroom uit de bijstand)¹.

- Een effect van het extra vrijlaten van parttime inkomen kan zijn dat een inwoner, wanneer deze volledig uitstroomt uit de bijstand, een inkomensval maakt. Dit betekent dat de inwoner na uitstroom uit de bijstand minder te besteden heeft dan tijdens de bijstand. Deze inkomensval heeft met verschillende zaken te maken:
 - o Na uitstroom heeft de inwoner geen recht meer op vrijlating, wat betekent dat het inkomen tijdens bijstand (uitkering plus inkomensvrijlating) hoger uitvalt dan alleen het inkomen boven bijstandsniveau.
 - o Als een inwoner uitstroomt uit de bijstand, kan dit tot gevolg hebben dat er geen (volledig) recht is op toeslagen van de Belastingdienst (huurtoeslag, zorgtoeslag). Ook kan het recht op inkomensondersteunende maatregelen (gedeeltelijk) wegvallen (denk hierbij aan minimaregelingen zoals de Gelrepas, bijzondere bijstand, of de individuele inkomensvoorschot).
- Van eind 2022 tot begin 2023 is er in de gemeente Rheden uitvoering gegeven aan het project "parttime werk". In dit project is iedere inwoner gesproken die naast de uitkering parttime werkt, om te kijken of het mogelijk is om meer uren te gaan werken. Uit dit project bleek dat het overgrote deel van de inwoners met parttime werk op dat moment niet in staat was meer uren te werken (door persoonlijke omstandigheden, medische of psychische klachten). Het overgrote deel van deze inwoners benut het eigen potentieel. De mogelijkheid om meer bij te verdienen zal in deze gevallen naar verwachting geen extra stimulans zijn om meer te gaan werken (parttime of fulltime).

Bij de keuze om tot een ruimer vrijlatingsbeleid te komen (zoals dit past in de kaders van de Participatiewet) is het raadzaam om bovenstaande overwegingen mee te nemen. Het mogelijk maken om meer bij te verdienen in de bijstand moet niet het neveneffect hebben dat inwoners, op basis van financiële bestaanszekerheid, de keuze gaan maken niet uit de bijstand te stromen.

Wettelijke mogelijkheden tot vrijlating van inkomsten uit werk

Op dit moment is het mogelijk om een gedeelte van het (parttime) verdiende inkomen (tijdelijk) vrij te laten op de bijstandsuitkering. Wettelijk gezien zijn er de volgende mogelijkheden:

- Inkomen uit arbeid tot 25% per maand met een maximum van € 246 per maand gedurende maximaal zes maanden tijdens bijstandsverlening.
- Inkomen uit arbeid voor een alleenstaande ouder met een ten laste komend kind jonger dan 12 jaar tot 12,5% per maand met een maximum van € 153,38 per maand, gedurende een periode van maximaal 30 maanden.
- Inkomen uit arbeid voor een inwoner die medisch urenbeperkt is tot 15% van het inkomen per maand, met een maximum van € 155,56 per maand gedurende de bijstandsperiode.
- Inkomen uit dienstbetrekking van een inwoner die behoort tot de doelgroep loonkostensubsidie, tot 15% van het inkomen per maand met een maximum van € 155,56 per maand, gedurende een periode van 12 maanden.

Van bovenstaande vrijstellingen maakt de gemeente Rheden gebruik. Additionele mogelijkheden om bij te verdienen naast de bijstand zijn er dus wettelijk gezien niet.

Naast deze vrijstellingen geeft de wet wel de mogelijkheid een één- of tweemaalige premie vrij te laten op de uitkering. Het staat de gemeente bovendien vrij een dergelijke premie in het kader van arbeidsinschakeling uit te betalen. Voor deze premie gelden de volgende voorwaarden:

- de premie wordt verstrekt met het oog op het bevorderen van positief gedrag gericht op uitstroom naar betaalde arbeid;
- de premie wordt maximaal tweemaal per kalenderjaar verstrekt;
- de premie wordt in één bedrag betaald;
- het maximumbedrag van € 2.934,00 per kalenderjaar (voor 2023) wordt niet overschreden; en
- de belanghebbende is 27 jaar of ouder; of
- de belanghebbende is jonger dan 27 jaar en behoort tot de doelgroep loonkostensubsidie.

¹ [Vervolgonderzoek experimenten Participatiewet \(cpb.nl\)](#), januari 2022.

De gemeente Rheden verschaft dergelijke premies niet, maar kan dit wel doen in het kader van arbeidsinschakeling. In lijn met de oproep in de motie, kan het college een premie verstrekken als iemand (parttime) gaat werken. Aan deze premie is op verschillende manieren invulling te geven, waarbij het verschilt in hoeverre de nadruk ligt op blijvend meer bestedingsruimte in het geval van parttime werk of juist op eenmalig verstrekken van een premie en/of het daarnaast stimuleren van duurzame volledige uitstroom. Bovendien verschillen de invullingen van elkaar wat betreft uitvoeringsdruk en kosten.

Voorstel: uitstroompremie (zoals opgenomen in de Kadernota 2024)

Om werken naast de bijstand te stimuleren, stellen wij voor om eenmalig een premie te verstrekken bij het vinden van een baan, ongeacht of de inwoner volledig uitstroomt. Hierdoor krijgen inwoners die kunnen werken eenmalig (naast de al bestaande vrijlatingen) extra bestedingsruimte. Inwoners die volledig en duurzaam uitstromen, kunnen naast deze eenmalige premie na 7 maanden nog een tweede premie ontvangen.

Deel a van de premie bij parttime werk naast de bijstand of initieel bij start van uitstroom uit bijstand

Voorwaarden om de premie te ontvangen:

- Tenminste 1 jaar een uitkering PW ontvangen
- Tenminste een halfjaar contract (nul-uren of vast aantal uren)
- Afgelopen 2 jaar geen premie ontvangen
- Het kunnen overleggen van een contract. Voor nul-urencontracten wordt er gezocht naar een passende werkwijze
- De premie wordt ambtshalve verstrekt, na opvragen van het contract. De klant hoeft deze niet zelf aan te vragen.

In het kader van proportionaliteit betalen we inwoners met een kleiner contract (minder werkuren per week) een lagere premie uit. De verdeling is als volgt:

Parttime werk 1 uur tot 16 uur per week: € 500 uitstroompremie
Parttime (of fulltime) werk 16 uur per week en meer: € 1000 uitstroompremie

Wij stellen voor om alle inwoners in de uitkering die parttime inkomen hebben op moment van ingaan van deze regeling en die aan de overige voorwaarden voldoen, eenmalig de premie te verstrekken.

Deel b van de premie bij volledig en duurzaam uitstromen uit de bijstand

Aan een inwoner die volledig is uitgestroomd uit de bijstand en na 7 maanden nog steeds aan het werk is (met het oog op duurzaamheid), verstrekken we een tweede deel ter hoogte van € 500. Deze premie vraagt de klant zelf aan.

Voordelen

Er zitten een aantal voordelen aan het verstrekken van de uitstroompremie. We stimuleren zowel het aangaan van parttime werk als fulltime werk (uitstroom uit de bijstand). Door een staffel aan te brengen in de hoogte van de premie naar gelang het aantal uur dat wordt gewerkt, worden inwoners gestimuleerd hun volledig arbeidspotentieel te benutten. Ook wordt de inkomensterugval voor inwoners die uitstromen uit de bijstand enigszins gecompenseerd door het verstrekken van een tweede premie aan inwoners die duurzaam uitstromen uit de uitkering.

Naast de voordelen van de inwoner, is deze regeling voor de gemeente Rheden relatief gemakkelijk uitvoerbaar en is de regeling relatief goedkoop te realiseren.

Nadelen

Inwoners met parttime werk naast de bijstand worden eenmalig gestimuleerd met een premie, maar er wordt niet structureel bijgedragen aan meer bestedingsruimte in de uitkering.

Argumenten

Door voor deze invulling van een premie te kiezen voorkomen we een inkomensterugval bij uitstroom uit de uitkering, maar geven we inwoners wel meer bestedingsruimte bij het starten van een baan. Deze bestedingsruimte kan helpen bij eventuele eenmalige kosten die zich voordoen bij het accepteren van een baan (passende kleding bij de functie, vervoersmiddel), maar kan ook een extraatje zijn voor de stappen die de inwoner heeft gezet. Zowel inwoners met parttime contracten

naast de bijstand, als ook inwoners die volledig uitstromen worden beloond, waarbij we middels een staffel oog blijven houden voor proportionaliteit.

Deze invulling sluit aan bij de uitkomsten van het experiment Participatiewet, waarbij is gebleken dat een periodieke vrijlating negatieve effecten kan hebben op de doorstroom van een deeltijdbaai naar een fulltime baan. Dit effect wordt bovendien nog eens extra gedempt door deel a van de premie.

Tot slot is deze invulling uitvoerbaar, omdat het in de meeste gevallen enkel een eenmalige premie betreft en het bovendien goed in onze systemen is in te bouwen.

Kosten

De kosten van deze premie zijn berekend op basis van uitstroomcijfers over 2022 (108) en hoeveel inwoners in 2022 parttime zijn gaan werken (54). Daarnaast is er een inschatting gemaakt van de uitvoeringskosten (initieel en structureel). Tot slot is een berekening gemaakt van de kosten voor het verstrekken van deel a van de premie aan inwoners die al parttime werken op moment van ingaan van de regeling. Deze (initieële) kosten zijn meegenomen in het totaal. Hiermee komen de verwachte totaalkosten op:

Initieel:	€ 96.000
Structureel (jaarlijks):	€ 261.000 (incl. uitvoeringskosten)

Keuze raad

Bovenstaand voorstel is niet uit actuele budgetten te bekostigen. Mocht u ervoor kiezen om op deze wijze uitvoering te laten geven aan de door uw raad aangenomen motie, dan kunt u instemmen met het daarvoor opgenomen budget in de Kadernota 2024. Wij adviseren u, wegens bovengenoemde redenen, voor dit voorstel te kiezen.

Alternatief voorstel: gestaffelde stimuleringspremie

Voor de volledigheid lichten we hieronder een andere mogelijke invulling toe. Onderstaande invulling geniet niet de voorkeur van het College, aangezien het enerzijds veel meer capaciteit in de uitvoering vraagt en anderzijds het risico op een inkomensval, en daarmee een drempel om uit te stromen, vergroot.

Als de raad er voor kiest om de inwoner naast het parttime inkomen in de bijstand, en naast de reeds geldende vrijlatingsregelingen, structureel meer bestedingsruimte te geven, kan er gekozen worden voor een gestaffelde stimuleringspremie. Bij deze premie verstrekken we elk half jaar een premie aan inwoners die naast de uitkering parttime werken.

De voorwaarden om de premie te ontvangen zijn gelijk aan de voorwaarden van de uitstroompremie uit het eerste voorstel.

De hoogte van deze premie hangt samen met de hoogte van het (gemiddelde) maandelijkse inkomen over de afgelopen zes maanden. De premie wordt opgebouwd met de volgende staffel:

€ 1 - € 250 netto per maand:	€ 125
€ 250 - € 500 netto per maand:	€ 375
€ 500 - 750 netto per maand:	€ 625
> € 750 netto:	€ 1000

Argumenten

De stimuleringspremie beloont inwoners die parttime werken blijvend (en proportioneel wegens de staffel), zo lang ze werken naast de bijstand. Hier staat echter geen beloning voor volledige uitstroom tegenover, waardoor de inkomensval groter wordt. Dit kan het neveneffect hebben dat inwoners, op basis van financiële bestaanszekerheid, de keuze gaan maken niet uit de bijstand te stromen.

De voordelen van deze premie zijn, dat een inwoner blijvend (halfjaarlijks) beloond wordt voor het hebben van parttime werk naast de uitkering. Ook wordt door de staffel in de hoogte van de premie de inwoner gestimuleerd zijn arbeidspotentieel optimaal te benutten: meer uren werk geeft een hogere (halfjaarlijkse) premie.

De regeling is uitvoerbaar, maar arbeidsintensiever dan de uitstroompremie.

Kosten

De kosten van deze premie zijn berekend op basis van het aantal inwoners dat naast hun bijstand parttime werkte (224) en een geschatte gemiddelde halfjaarlijkse premie van €500.

Structureel (jaarlijks): 224.000, excl. uitvoeringskosten

De te verwachten uitvoeringskosten zijn hoger dan bij het voorstel van de stimuleringspremie, aangezien deze premie ieder half jaar wordt uitbetaald en er bovendien een uitgebreidere staffel geldt.

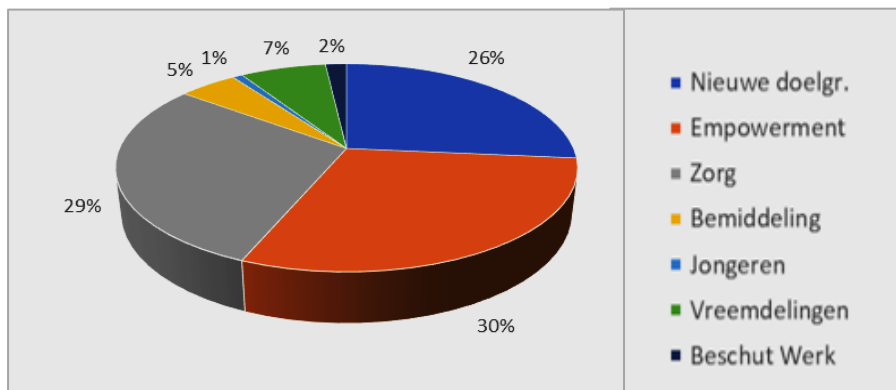
Ontwikkelingen in 2024

De overheid wil meer inkomensstabiliteit garanderen middels de aanpak 'Participatiewet in balans'. Naar verwachting treden in dit kader in juni 2024 wijzigingen in de Participatiewet in werking. Deze wijzigingen zijn o.a. van invloed op de manier van het verrekenen van inkomsten naast de bijstand. Deze ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de voorwaarden en uitvoering van beide voorstellen. We volgen de ontwikkelingen op de voet.

Arbeidspotentieel

Conform de motie lichten wij u nog graag het arbeidspotentieel van inwoners in de bijstand toe.

Als algemene trend kunnen we aanmerken dat de inwoners die een uitkering bij ons aanvragen of die al langer in de bijstand zitten, vaak complexe problematiek of een grote begeleidingsbehoefte hebben. Ook bij de groep die we 'bemiddelbaar' achten, zien we dat er meer begeleidingsnoodzaak is dan in tijden van een ruime arbeidsmarkt. Bovendien hebben we landelijk te maken met een constant groeiende 'nieuwe doelgroep' (inwoners die in het doelgroepregister staan: zij tellen mee voor de banenafpraak en hebben persoonlijke ondersteuning op het werk nodig). In zijn geheel betekent dit een verzwaring van het werk voor onze consulenten en bovendien een verschuiving van het werk: minder (direct) gericht op werk en meer gericht op passende participatie, passende begeleiding (vooraftgaand en op de werkplek) en ontwikkeling naar vermogen.

Tabel 1. Verdeling klantgroepen² gemeente Rheden april 2023

² De klantgroepen zijn als volgt afgebakend:

1. Nieuwe doelgroep: Inwoners die tot het doelgroepregister behoren of naar verwachting gaan behoren. Deze inwoners vallen onder de banenafpraak.
2. Empowerment: Inwoners zijn niet direct bemiddelbaar naar reguliere arbeid. Inschatting is dat betrokkene binnen drie jaar activiteiten kan uitvoeren, die hem/haar naar arbeid kan leiden.
3. Zorg: Inwoners waarbij sociale, medische en/of psychische aspecten een zodanige belemmering vormen dat de ze naar verwachting niet binnen drie jaar activiteiten kunnen uitvoeren die de inwoner naar arbeid kan leiden.
4. Bemiddeling: Inwoners die beschikken over werknemersvaardigheden, motivatie, een ordelijk cv en van wie wordt verwacht dat ze binnen 6 maanden bemiddelbaar zijn naar arbeid.
5. Jongeren: Inwoners onder de 27 jaar die niet behoren tot Nieuwe doelgroep, Zorg, Bemiddeling, Vreemdelingen of Beschut Werk.
6. Vreemdelingen: Inwoners die inburgering volgen óf inburgering kortgeleden hebben afgerond en van wie wordt verwacht dat ze binnen 6 maanden uitstromen naar werk of scholing.
7. Beschut werk: Inwoners die de indicatie beschut Werk hebben of deze naar verwachting krijgen.

Zoals in bovenstaande verdeling is te zien, kent 59% van het bestand een grote afstand tot de arbeidsmarkt (zorg en empowerment) en valt 26% onder de 'nieuwe doelgroep'. Slechts 5% van de uitkeringsgerechtigden is binnen een half jaar te bemiddelen naar een werkplek ('bemiddeling').

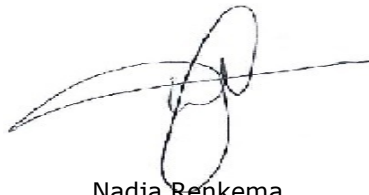
Uit cijfers uit 2022 blijkt dat het arbeidspotentieel met name te vinden is onder 'bemiddeling', 'empowerment' en 'nieuwe doelgroep': 82% van de uitstroom naar werk of studie is vanuit deze klantgroepen.

Vertrouwende u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben,

Met vriendelijke groet,

Carol van Eert,
Burgemeester

Nadja Renkema,
Gemeentesecretaris